

VINCENT VAN GOGH'UN BİR KÜÇÜK HİKÂYESİ BULUNDU

Martin Bailey

Ölmek Üzere Evine Dönen Adam

Yirmibeş yıl kadar önceydi, Granville'den bir adam İngiltere'ye gitmek üzere Granville'i terketti. Babaları öldükten sonra kardeşleri miras üzerine tartışmaya başlamışlar, özellikle de onun payına el koymaya çalışmışlardı. Kavgadan bezince kendi payından vazgeçti ve beş kuruşsuz Londra'ya hareket etti; orada bir okulda Fransızca öğretmeni olarak iş buldu. Kendisinden çok daha genç bir İngiliz kızla evlendiğinde otuz yaşındaydı. Bir çocukları, kızları oldu.

Yedi sekiz yıl evli kaldıktan sonra göğsündeki hastalık kötülemeye başladı.

Dostlarından biri son bir arzusu olup olmadığını sorunca, ölmeden önce ülkesini görmek istediğini söyledi.

Dostu yolculuk masraflarını ödedi. Altı yaşlarındaki kızları ve karısı ile birlikte ölümcül bir hastalığa yakalanmış olarak Granville'e doğru yola çıktı.

Orada deniz kıyısında yaşayan yoksul insanların evinde bir oda kiraladı. Akşamları kendisini günbatımını seyretmek üzere kıyıya taşıtıyordu. Bir akşam ölümün yaklaşmakta olduğunu gören ahali karısını uyararak son görevini yapması için rahibin çağrılması gerektiğini söylediler.

Protestan olan karısı buna karşı olduğu halde hasta adam "Bırak yapılınsın" dedi. Rahip geldi ve hasta adam evdeki herkesin önünde günahlarını itiraf etti. Yaşadığı adil ve saf hayatı duyan herkes ağladı. Sonra karısıyla yalnız kalmak istedi ve yalnız kaldıklarında onu kucaklayıp "Seni çok sevdim" dedi. Sonra öldü...

Fransa'yı, özellikle Brütanya'yı ve doğayı çok seviyordu ve orada Tanrı'yı gördü. İşte size 'dünyada bir yabancı olduğu' halde onun gerçek yurttaşlarından biri olan bu adamın hikayesini bunun için anlattım.

Vincent van Gogh

Van Gogh'un aşık olduğu Eugène Loyer ve Van Gogh'u kendisi için reddettiği Samuel Plowman

Hollanda'da bir çatı katında Van Gogh tarafından yazılmış romantik bir küçük hikaye bulundu. Hikaye, Van Gogh'un en sevdiği şiirlerden örneklerin yer aldığı bir albüme yazılmış, albüm de bir zamanlar Van Gogh'un kızkardeşi Lies'e ait bir sandığa konmuştu; orada keşfedildi.

Hikâyenin bir kurgu olduğu farzedildiyse de, aslında Vincent'in Londra'da yanlarında kaldığı ailenin örtülü bir anlatımıydı. Londra'da bir resim tüccarı olarak çalışmakta olan Van Gogh evsahibesinin kızına âşık olmuştu. Aşk hikayesini içeren albüm bir süre önce Amersfoort'ta sergilendi ve Amsterdam'daki Van Gogh müzesine satılması bekleniyor.

Bu keşiften ötürü Lies van Gogh'un torunu Hubertina van Donk o güne kadar gizli kalmış bir aile skandalından sözetmek zorunda kaldı. 1880'lerde Lies, Amersfoort civarında bir yerde ölmekte olan bir kadına hemşirelik ederken, kadının kocasından hamile kalmıştı. Adam Lies'i çocuğu gizlice doğursun diye Fransa'ya gönderdi; Lies de bebeği orada bir köylü ailesine bıraktı. Vincent bu bebeğin varlığından hiç haberdar olmadı ama 1950'lerde yoksul düşen gayri meşru yeğeni, Van Gogh'un bir servet eden 700 resmine sahip olan ailesine şantaj yapmaya kalkıştı.

70 yaşındaki Hubertina van Donk hikayenin artık anlatılması gerektiğini söylüyor. "Yaşım ilerliyor, sağlığım da çok yerinde değil. Olan biten üzerinden yeterli zaman geçti ama o zaman bunlar tam bir skandal olarak yaşanmıştı."

Vincent'in albümü Van Donk 1993'te hastaneye yatınca ortaya çıktı.

* Yazı ve hikaye *Elan* dergisinin Şubat 1994, 195. sayısından alınmıştır.

Van Donk'un aklına çatı katında kimi aile belgelerinin bulunduğu bir sandık gelmişti ve bunların emin ellerde olmasını istiyordu.

Küçük sandık Lies'e aitti ve o 1936'da bunu kızı Jeanette'e miras bırakmış, o da, 1952'de öldüğünde kendi kızı Hubertina'ya bırakmıştı. Bayan van Donk birkaç kez taşındı ve sandık sonunda Rotterdam'ın güneyindeki Dordrecht'teki çatı katına ulaştı. Şaşırtıcı gelebilir ama Bayan van Donk sandığı hiç açmadığını söylüyor. "Meşguldüm. Zamanım olmadı."

Albümü ilk kez sandığın 1993'te emanet edildiği, Amersfoort'ta yaşayan kuzeni Helena Nebbeling buldu ama o da önemli olabileceğini düşünmedi. Ancak Van Gogh ailesi üzerinde çalışan soykütükçüsü Nico van Wageningen'in ziyaretinden sonra albüm yerel müzeye gösterildi.

Albümün içinde, şiirlerin yanısıra Vincent'la kardeşi Theo'nun resimleri de vardı. Vincent'in fotoğrafı 13 yaşına ait. Onun daha önce de bilinen bir fotoğrafının bir kopyası olduğu halde, Van Gogh'dan kalmış çok az fotoğraf olduğundan yine de önemli bir buluntu.

Albümün geri kalanı ise elyazısıyla yazılmış 32 sayfadan oluşuyor. Lies'e büyük bir olasılıkla 1875 yazında, Lies 16 yaşındayken verilmişti. Lies, Vincent'in üç kızkardeşinden ikincisi ve o sıralarda en sevdiğiydi. İlk sayfada bir ithaf ve Vincent'in adının baş harfleri var "VvG": "Sessiz bir derenin yanında üzgün bir kız oturuyor." Sözler biraz esrarengiz ama yatılı okula gitmek üzere evden ayrılacak olan Lies'in üzüntüsüne bir gönderme yapıyor olabilir.

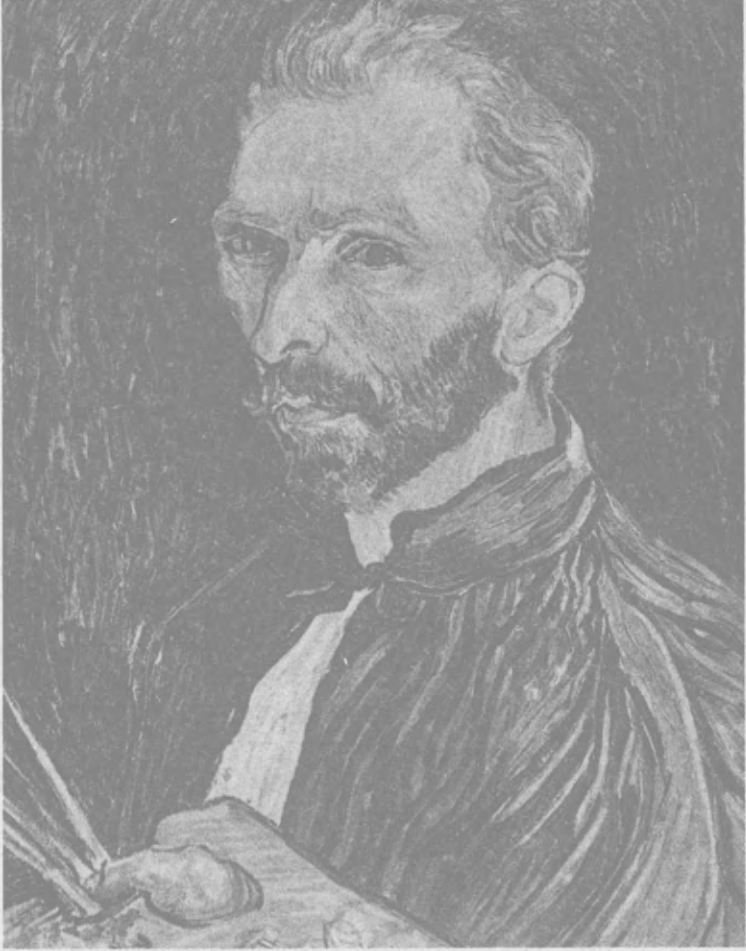
Vincent o yıllarda Avrupa'nın en büyük sanat tüccarlarından olan Goupil için çalışıyordu. 1873'ten beri firmanın Londra şubesindeydi ancak Mayıs 1875'te Paris'e tayin edildi. O zamanlar 22 yaşında olan Vincent obur bir edebiyat okuruydu. Deftere kaydettiği yazarlar arasında dört Fransız (Jules Michelet, Pierre Brenger, Ernest Renan ve Emile Souvestre) ve iki Alman (Friedrich Rückert ve Ludwig Uhland) var. Vincent'in mektuplarında da bu yazarlara yapılmış düzinelerce göndermeye rastlamak mümkün.

Defterin en büyüleyici pasajı, üç sayfaya Fransızca olarak yazılmış ve "Vincent van Gogh" diye imzalanmış olan esrarengiz aşk hikâyesi.

Bu öykü Vincent'e çok dokunmuş olmalı. Yazdıktan bir yıl sonra, bir vaiz olduğunda ilk vaızında hikâyenin son sözlerini kullandı. 29 Ekim 1876'da güneybatı Londra'daki Richmend Methodist Kilisesi'ndeki vaızına 119. Mezmur'dan şu alıntıyla başladı: "Ben dünyada bir yabancıyım."

Albümü inceleyen Amersfoort müze müdürü Gerard Raven metnin "romantik bir hikaye" olduğu sonucuna varmış. Ama bizim araştırmalarımız hikayenin Vincent'in Brixton'da evlerinde kaldığı Loyer ailesiyle ilgili olduğunu gösteriyor. Her ne kadar Mr. Loyer hakkında çok az şey yayın-

Vincent
Van Gogh,
Otoportre,
1889,
22.5x17",
Whitney K.,
New York.

lanmışsa da, aile tarihçesi bu bağlantıyı doğruluyor.

1875'te yazdığı hikâyede Vincent, adsız Fransız'ın İngiltere'ye "25 yıl kadar önce", yani 1850'lerde geldiğini söylüyor. Jean Baptiste Loyer aslında Sarah Ursula Wilson'la Brixton'a 23 Haziran 1840'ta evlenmişti. 1851 nüfus sayımları Jean Baptiste'in Fransa doğumlu olduğunu kanıtıyor. Enfiye kutusunun üzerindeki yazı, Jean Baptiste'in öğretmen olduğunu doğruluyor. Hâlâ ailenin mülkiyetinde olan küçük gümüş kutu Jean Baptiste'e "Stockwell Ortaokulu'ndan 1859 Temmuzunda ayrılması vesilesiyle bir saygı nişanesi" olarak verilmişti.

Vincent hikâyesinde evlendikten yedi, sekiz yıl sonra adamın sağlığının bozulduğunu ve Fransa'ya dönmek istediğini yazıyor. Bu, hastalık tari-

hini 1856-7 civarına yerleştirir. Araştırmalarımız Jean Baptiste'in vasiyetinin 19 Eylül 1859'da Avranches'ta imzalandığını gösteriyor. Avranches Granville'e 25 km mesafede bir kasaba (ama ikisi de Normandiya'da, Vincent'in dediği gibi Britanya'da değil). Vincent'in gerçekten de Loyer ailesi hakkında yazmakta olduğunun son kanıtı ise onların tek çocuğundan söz etmesi; "altı yaşında bir kız çocuğu". Bu, 10 Nisan 1954'te Londra'da doğan Eugenie'ydi. Demek ki, babası vasiyetini yazdığında beşbuçuk yaşındaymış.

Vincent'in yazmadığı ise kendisinin hikâyedeki bu kıza âşık olduğuydu. Ağustos 1873'te Londra'ya varduktan kısa bir süre sonra 87 Hackford Road, Brixton'da kendisine bir yer buldu. Evin sahibi o zaman dul kalmış olan Sarah Ursula Loyer'di. Vincent evsahibinin kendisinden bir yaş küçük kızı Eugenie'ye tutuldu. Eugenie ise, bir önceki kiracıya âşık olduğunu söyleyerek Vincent'i reddetti (daha sonra o kiracı ile evlenecekti). Gerilim Ağustos 1874'te patlak verdi ve Vincent yakınlardaki başka bir eve taşındı.

Vincent bu olaylardan ancak yedi yıl sonra sözetmeye başlayacak ve sırlarını Theo'ya açacaktı: "20 yaşındayken duyduğum sevgi nasıl bir şeydi? Hep vermek, hiç almamak istiyordum. Budalaca, yanlış, abartılı, kibirli ve telaşlı- çünkü âşık olunca insan yalnız vermeyi değil almayı da bilmeli. Bu hatayı bir kez yapmıştım: Bir kızdan vazgeçtim ve o da bir başkasıyla evlendi; ben de gittim, ondan uzaklara, ama düşüncelerimde yer tutmaya hep devam etti. Ölümcül."

Hikâyenin sonuna Lies van Gogh'un aşk hayatına ve skandala varan sonuçlarına değgin birkaç kelime, başka bir elyazısıyla eklenmiş. "O kadar iyi hatırladığım Granville!"

Lies tarafından yıllar sonra eklenen bu kelimeler şimdi torunu Hubertina van Donk'u yüzyıl önceki bir skandalı ifşa etmek zorunda bırakıyor.

21 yaşında terk ettiği kızına Lies'in orta adından ve kızın doğduğu bölgeden hareketle Hubertina Normance adı verilmişti. Hubertina'nın doğumundan üç yıl sonra du Quesne'nin karısı öldüğünde adam Lies'le evlendiyse de Hubertina Normance van Gogh sürgünde kaldı. Yetişkin yıllarında bir öğretmen olarak çalışırken kızla yakalanınca sağır kaldı ve işini bırakmak zorunda kaldı.

Bu sırada du Quesne çiftinin dört meşru çocuğu olmuştu ama babaları ancak ölüm döşeginde her şeyi anlatıncaya kadar zocuklar kardeşlerinin varlığından bîhaber kaldılar.

Lies 1936'da ölünce en büyük kızı Jeanette terk edilmiş kızkardeşiyle temas kurdu. Buluştuklarında Jeannette ona annelerinin taktığı yüzüğü verdi. Hubertina bu duygu yüklü sembolü reddetti.

Hubertina çok parasız kalınca "uygunsuz" bazı kimselerle ilişki kurmaya başladı. 1950'de Theo'nun oğlu (ünlü amcasından ayırdetmek için "mühendis" diye anılan) Vincent van Gogh ile temas kurdu.

Bayan van Donk açıklıyor: "Hubertina Normance mühendis van Gogh'tan tehditlerle para isteyerek şantaj yaptı. Ona kalmış olan bütün resimlerden haberi vardı." Şantaj sonuç vermedi ve Hubertina düşünleşmeye devam etti. 1969'da Lourdes'da, 83 yaşında öldü.

Terk edilmiş kızın öyküsü Lies'in Vincent'in öyküsünün sonuna eklediği sekiz kelimeyi açıklıyor. "*Le Granville que je me rappelle si bien!*" Normandiya Lies'in zihninde daima orada bıraktığı kızıyla bağlantılıydı. Sırrını kocasından başka kimseyle paylaşamadığı bir trajedi...

İngilizce'den çeviren: Iskender Savaşır